

У складі макрзообентосу Золотої Липи Східної домінували личинки одноденок *Ephemera vulgata* (29 %), волохокрильців *Phryganea grandis* (25%), бокоплавів *G. lacustris* (25%), водяних осликів (21%). Однак, відсутніми були личинки веснянок та тубіфіциди (рис. 4). Відсутність цих видів свідчить про те, що вода в цій річці є помірно забрудненою.

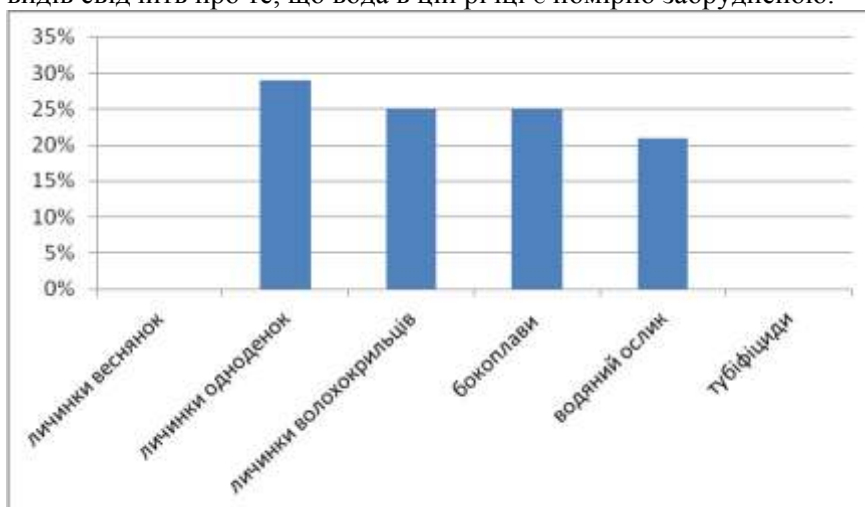

Рис. 4. Частка різних видів макрзообентосу у р. Золота Липа Східна

Таким чином, проведена оцінка екологічного стану водойм Бережанського району з використанням методів біоіндикації, а саме річок Золота Липа Східна та Золота Липа Західна, свідчить про кращу якість води у річці Золота Липа Східна порівняно із Західною. На стан якості води р. Золота Липа Східна може впливати агропідприємство «Урманське», розташоване у м. Урмань. Джерелами забруднення води р. Західна Золота Липа є підприємства м. Бережан, ТОВ «Агроспецгосп», що розташовані у с. Жовнівка, та ТОВ «Жива земля – Потутори», що знаходиться у с. Потутори.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпова Г., Зуб Л., Мельничук В., Проців Г. Таблиці для визначення якості води методом біоіндикації. - Бережани, 2010
2. Оцінка екологічного стану водойм методами біоіндикації. Перші кроки до оцінки якості води / Г.Карпова, Л. Зуб, В. Мельничук, Г. Проців. – Бережани, 2010. – 32 с.
3. Томільцева А.І. Сучасний екологічний стан малих річок України / Томільцева А.І., Зуб Л.М. // Участь громадськості у збереженні малих річок України: матеріали загальнонаціонального семінару і Першої робочої зустрічі Української річкової мережі. – Київ: Wetlands International, 2003. – С. 13-19
4. Визначення якості води методами біоіндикації [Електронний ресурс] : http://www.necu.org.ua/wp-content/uploads/bioindikacia_2011.pdf

Романюк Л.

Науковий керівник – доц. Чеболда І. Ю.

ВИЗНАЧЕННЯ АГРАРНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ З МЕТОЮ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Під впливом господарської діяльності людини в геосистемах відбувається багато змін. Нераціональне природокористування стає причиною порушення взаємозв'язків в природних системах, їх деградації, посилення розвитку різноманітних негативних географічних процесів (ерозійних, еолових, зсувових, соліфлюкційних, селевих, заболочування, засолення тощо), зменшення продуктивності природних ресурсів, втрати геосистемами здатності до саморегуляції та самовідновлення тощо. Тому при спробах вирішення екологічних проблем, в тому числі оптимізації землекористування, необхідно враховувати рівень антропогенної перетвореності земельних ресурсів, що є важливим показником екологічності господарської діяльності.

Таким чином, аграрне навантаження є одними із головних критеріїв еколого-географічного районування території, що в свою чергу спрямоване на виявлення особливостей територіального прояву змін і перетворень людською діяльністю основних природних процесів

і компонентів природи [3].

В історичному аспекті, значне збільшення антропогенного навантаження було спричинене необґрунтованим розорюванням значних площ. Це призвело до порушення балансу між площами орних земель, пасовищ, лісових насаджень та негативно вплинуло на стан природних компонентів агроландшафтів. У результаті природні ландшафти практично зникли, грунт, як природний компонент, у значній мірі втратив властиві йому можливості до саморегулювання.

Дослідження Н.Ф. Реймарса показали, що для збереження екологічного балансу території необхідно, щоб природні та квазіприродні території займали не менше 60% території [1]. У такому випадку сумарний антропогенний вплив не буде перешкоджати процесам самоорганізації та саморегуляції. Сучасна територіальна структура землекористування не відповідає тим нормам, які б забезпечували стале функціонування та відновлення земельних ресурсів.

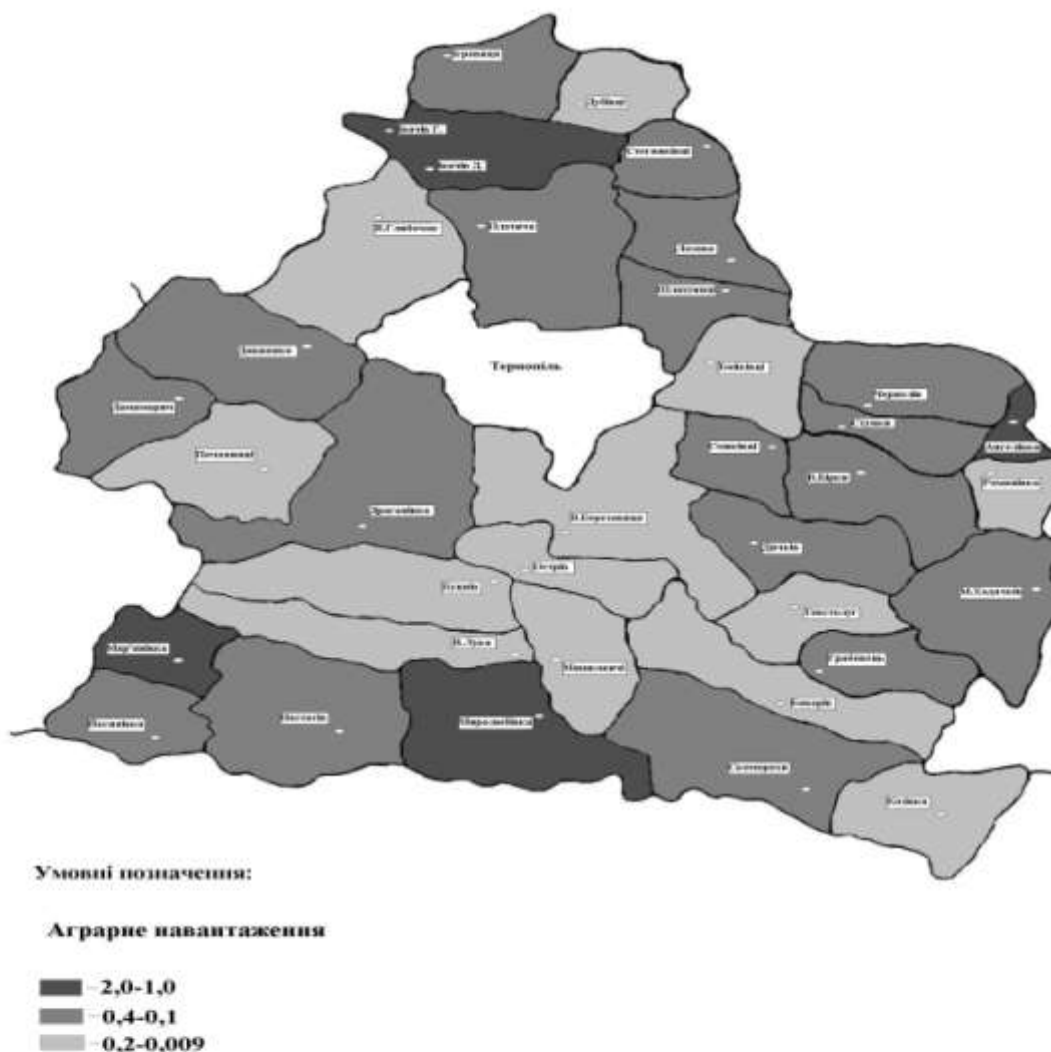

Рис. Зонування території за аграрним навантаженням

Так, у регіоні дослідження, дуже висока розораність – 84,2%. Найвищі показники розораності мають господарства «Острівське» (99,0%), «Драганівське» «Товстолузькета» (98,5%), а найнижчі показники у господарствах Романівської сільської ради (с/р) (58,0%),

Лозівської с/р (62,3%). Відповідно частка пасовищ коливається від 0,4% (Острівська с/р, Чернелево-Руська с/р) до 6,4% у Великобірківській с/р. В середньому по району цей показник становить 4,3%. Сіножаті в Тернопільському районі займають 4,3%. Найбільший процентний вміст цих угідь у Великобірківській с/р – 19,0%, найменший у господарстві «Зоря» – 0,2%. Що стосується багаторічних насаджень, то частка їх структури земельних ресурсів району мізерна і становить 0,3%.

Слід також зазначити, що на протязі останнього десятиліття, переважно в наслідок економічної кризи, антропогенний тиск на земельні ресурси дещо зменшився. Підтвердженням цього є те, що площа ріллі в цілому по Тернопільській області зменшилась з 859,5 тис. га до 848,6 тис. га. Відповідно зросла площа багаторічних насаджень, пасовищ і, зокрема, лісів та інших лісовкритих площ з 198,3 до 200,4 тис. га [2].

Отже, простежується чітка тенденція до зменшення площі ріллі, що пояснюється не тільки переведенням орних земель до інших категорій сільськогосподарських угідь та зменшення обсягів рекультиваци порушених і відпрацьованих земель, але й відведення ріллі під нецільове використання без належного наукового обґрунтування.

Основними впливами землеробства на геосистеми є: розораність земель, їх меліорованість, інтенсивність механізації землеробства та кількість отрутохімікатів, що вноситься на поля. Узагальнена характеристика аграрного навантаження представлена на рис.1.

Аналіз аграрного навантаження території свідчить про те, що на сучасному етапі природокористування підтримати екологічний баланс регіону практично неможливо. Сформоване під тягарем екстенсивної аграрної економіки трансформаційне землекористування, спрямоване на одержання максимального прибутку при мінімальних відтворювальних витратах, потребує подальшої глибокої науково обґрунтованої реконструкції, перебудови на екологічних принципах.

Виходячи з вище сказаного, можна намітити наступні шляхи оптимізації землекористування та збереження земельних ресурсів регіону:

- збереження ґрунтів та їх корисних властивостей, максимальне запобігання втрат продуктивних земель, в тому числі обмеження відведення продуктивних земель для несільськогосподарських цілей;
- своєчасне попередження і усунення деградації, забруднення, засмічення земель відходами виробництва і споживання, порушення та знищення ґрунтів, їх рослинного покриву;
- недопущення промислової, сільськогосподарської і іншої діяльності, що погіршує природне екологічне функціонування та родючість ґрунтів;
- своєчасне запобігання і усунення негативного впливу деградованих, забруднених і порушених земель на здоров'я і добробут населення, навколишнє середовище, природні ресурси, економічний і соціальний розвиток;
- пріоритет інтересів охорони земель над економічними інтересами за умови збереження розумного співвідношення загальнонаціональних і приватних інтересів громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реймерс Н.Ф. Природопользование. Словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990. – 639с.
2. Міністерство охорони навколишнього природного середовища. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Тернопільській області. Стан навколишнього природного середовища Тернопільської області у 2014 році
3. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. – К.: Лікей, 1995. – 233с.

Щудлюк Р.

Науковий керівник – доц. Питуляк М.В.

ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСІВ БРОДІВСЬКОГО РАЙОНУ

Проблема збереження і примноження лісового покриву є актуальною для України і її окремих регіонів, в тому числі і для Бродівського району. Метою дослідження є аналіз чинників, які визначають лісорослинні умови території, а також функціональних типів лісів, їх вікової структури та породного складу.